

CZU: 342.8+324

DOI: 10.46727/c.v2.16-17-05-2024.p283-287

SCRUTINUL MAJORITAR ȘI SCRUTINUL REPREZENTĂRII PROPORȚIONALE

THE MAJORITY VOTE AND THE PROPORTIONAL REPRESENTATION VOTE

Soroceanu Igor, formator în domeniul electoral, Magistru în Științe ale educației, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,

*Soroceanu Igor, trainer in the electoral field, Master in Educational Sciences, „Ion Creangă” State Pedagogical University from Chisinau,
ORCID: 0000-0002-8719-0454
Email: soroceanuuigor@gmail.com*

Rezumat. Buletinul de vot cu reprezentare proporțională este un aspect fundamental al procesului electoral, jucând un rol esențial în formarea reprezentării politice și reflectând voința diversă a cetățenilor. Acest subiect captivant și oportun explorează mecanismele și implicațiile reprezentării proporționale, oferind o perspectivă aprofundată asupra modului în care acest proces contribuie la întărirea valorilor democratice și la asigurarea unei reprezentări echitabile în organele legislative. Prin apropierea buletinului de vot cu reprezentare proporțională intrăm în sfera subtilităților legislative care guvernează alegerile din Republica Moldova. Vom examina nu doar modalitățile practice în care cetățenii își exprimă preferințele politice, ci și impactul acestui sistem asupra diversității și pluralismului politic. Într-o societate în continuă evoluție, înțelegerea acestui proces devine esențială pentru toți cei interesați de dinamica vieții politice și de menținerea unei reprezentări autentice a vocii cetățenilor.

Cuvinte-cheie: vot majoritar, sistem electoral, listă de partide, reprezentare proporțională, mandate parlamentare etc.

Abstract. The proportional representation ballot is a fundamental aspect of the electoral process, playing an essential role in shaping political representation and reflecting the diverse will of citizens. This engaging and timely topic explores the mechanisms and implications of proportional representation, providing an in-depth insight into how this process contributes to strengthening democratic values and ensuring fair representation in legislative bodies. By approaching the proportional representation ballot, we enter the sphere of legislative subtleties that govern elections in the Republic of Moldova. We will examine not only the practical ways in which citizens express their political preferences, but also the impact of this system on political diversity and pluralism. In an ever-evolving society, understanding this process becomes essential for all those interested in the dynamics of political life and maintaining an authentic representation of the voice of citizens.

Keywords: majority voting, electoral system, party list, proportional representation, parliamentary mandates, etc.

Introducere

Doctrina definește sistemul electoral ca o totalitate de proceduri utilizate pentru desemnarea de reprezentanți ai poporului în organismele puterii centrale și locale. Sistemul electoral fiind totodată modalitatea de repartizare a mandatelor disputate în alegeri în funcție de rezultatele alegerilor [2, p.36].

Privit prin prisma codului electoral, actualul sistem electoral – proporțional, bazat pe așa numitul sistem de vot „pe liste de partid”, specific acestui sistem este faptul că permite nu doar

reprezentarea voinței și intereselor majorității, ci și a minorității. Fiind caracteristic Europei de Vest și Europei Centrale, prin acest sistem se pot exprima astfel nu doar opțiunile politice ci și cele culturale religioase, lingvistice, etnice.

Potrivit sistemului proporțional, mandatele parlamentare se împart candidaților proporțional cu voturile obținute în alegeri, astfel încât există un raport direct proporțional între mandatele parlamentare obținute de fiecare partid politic în parte și voturile pe care electoratul le-a dat acestor partide.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. La momentul actual, importanța și scopul de elaborare a prezentului demers științific, apare din intenția autorului de a releva în prim-plan unele repere doctrinare și legislative în domeniul analizei scrutinului majoritar și scrutinului reprezentării proporționale. Totodată este și necesitatea stringentă de efectuare a unei analize ample referitor la esența subiectului cercetării.

Materiale utilizate și metode aplicate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de mai multe și diverse metode de cercetare științifică care au făcut posibilă investigarea corespunzătoare a subiectului intitulat, dintre care putem enumera: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, precum și metoda comparativă.

Baza teoretico-juridică a demersului științific cuprinde materialul definitoriu precum ar fi surse bibliografice ale lucrărilor de specialitate naționale și internaționale – care direct sau indirect, abordează esența și conținutul subiectului supus cercetării.

Rezultatele obținute în baza analizelor științifice efectuate. În dreptul electoral, conceptul de scrutin desemnează modul de convertire legală a voinței alegătorilor în mandate parlamentare. El reprezintă ansamblul actelor care constituie operațiunea electorală propriu-zisă. Datorită diversității înfățișărilor sale, noțiunea de scrutin este mai rar folosită ca atare și de obicei în sens generic. Majoritatea covârșitoare a teoreticienilor vorbesc despre modurile de scrutin, modalitatea desemnând în acest caz „felul de a exista”, maniera în care este concretizat și aplicat actul electoral. Modul de scrutin oficial este decis de interese de partide, de proiecția pe care fiecare formațiune politică și-o elaborează privitor la audiența pe care o deține în rândul electoratului sau de concluziile repetate ale propriului marketing politic. Astfel, teoreticienii țin să precizeze că, în principiu, criteriile potrivit cărora s-ar conveni operată alegerea unui mod de scrutin sunt: simplitatea, echitatea și eficacitatea.

Majoritatea modurilor de alegere se bazează pe opoziția sistemelor majoritare și a sistemelor proporționale. Dar numeroase țări au adoptat un sistem mixt, după modalități variabile, de elemente majoritare și proporționale. Termenul „majoritar” indică metoda prin care în cadrul unei circumscripții candidatul sau lista de candidați care are cele mai multe voturi, cu sau fără majoritate absolută, este declarat învingător. De obicei, acest mod de sistem electoral este practicat în circumscripții uninominale, adică țara este împărțită în atâtea circumscripții câte locuri sunt în parlament. Acest tip de sistem electoral este cel mai vechi, dar și cel mai utilizat (conform datelor Uniunii Interparlamentare, numai puțin de 83 de țări au la 54 baza legislație electorale acest sistem de alegeri) și asigură o legătură directă între candidați și persoanele care își dau votul [3, p.150].

Sistemul electoral majoritar, sau al votului majoritar cum mai este numit, la rândul său, are trei subtipuri: sistemul electoral majoritar cu un singur tur de scrutin, sistemul electoral majoritar cu două tururi de scrutin și sistemul electoral majoritar alternativ. Trăsătura caracteristică scrutinelor majoritare constă în faptul că, în fiecare circumscripție, locul sau locurile sunt atribuite în bloc candidaților sau listei care a ajuns în vârf; cu alte cuvinte, tendințele minoritare nu sunt reprezentate. Scrutinul majoritar se poate practica în cadrul marilor circumscripții, unde electorul trebuie să aleagă

o listă de candidați. Astăzi, în ceea ce privește alegerile legislative cel puțin, țările rămase fidele scrutinului majoritar îl practică mai degrabă în cadrul micilor circumscripții, unde este în joc cel puțin un loc. Acest cadru prezintă un dublu avantaj: pe de o parte, raporturile între candidați și electori sunt mai personalizate; pe de altă parte, cu cât circumscripțiile sunt mai numeroase, există mai multe șanse ca majoritatea să nu fie peste tot aceeași, ceea ce atenuează puțin efectul de monolit al principiului majoritar. Scrutinul majoritar uninominal cu un singur tur (sistemul britanic) este cel mai simplu dintre toate modurile de scrutin: un singur loc se află în joc în fiecare circumscripție, alegerea se face într-un singur tur, ocupat de candidatul care a fost ales cu cel mai mare număr de voturi, fără să fie cerută condiția unui procentaj minim prin raportare la voturile exprimate sau la numărul alegătorilor aleși. Acest sistem este tradițional în Regatul Unit. Pentru anglo-saxoni, această instituție este atât de importantă, încât i-au dat un nume special: *the first-past-the-post*. Acest sistem este folosit mai ales în Canada, SUA și în India. Este deci modul de scrutin în vigoare în două dintre democrațiile cele mai populate din lume [1, p.28].

Referitor la scrutinul majoritar uninominal cu două tururi (sistemul francez) se deosebește de sistemul precedent ține de faptul că primul tur nu este întotdeauna decisiv; el nu este așa decât dacă un candidat întrunește majoritatea absolută a voturilor exprimate. În caz contrar, este organizat un al doilea tur de scrutin, iar locul este atribuit candidatului care a întrunit cel mai mare număr de voturi, chiar dacă nu este vorba decât de o majoritate relativă. Acest sistem este tradițional în Franța, fiind în vigoare încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Votul alternativ (sistemul australian) întâlnit în doctrină și cu denumirea de „preferențial” este considerat un derivat al sistemului britanic uninominal cu un singur tur și, de fapt, combină într-un singur tur efectele celor două tururi de scrutin cu majoritate absolută. Scrutinul alternativ este un tip de vot majoritar în care e necesară, ca și în cazul scrutinului majoritar cu două tururi, obținerea majorității absolute a voturilor (50%+1 vot) pentru a câștiga mandatul pus în joc într-o anumită circumscripție. În această variantă, alegătorii votează pentru candidați în circumscripții cu un singur loc, dar în loc să voteze pentru un singur candidat, ei trebuie să claseze în buletin toți candidații din circumscripția lor, în ordinea descrescătoare a preferinței. La deschiderea buletinelor, ele se clasifică după prima preferință. Candidatul care întrunește prima preferință a alegătorilor și are majoritatea absolută a voturilor este declarat câștigător. Dacă nu întrunește această majoritate, ultimul de pe listă este eliminat și voturile sale se împart celorlalți candidați, urmând preferința a doua. Dacă în acest fel unul dintre candidați obține majoritatea absolută, el este declarat câștigător, dacă nu, procesul continuă. În final, când rămân numai doi, unul în mod sigur are majoritatea absolută. Acest tip de scrutin este folosit în cadrul alegerilor prezidențiale din așa state ca Australia și Irlanda și permite unui concurent divizat în mai multe tendințe, dar majoritar în opinie, să câștige, depășind eventualele sale divizări. El interzice victoria întâmplătoare a unui candidat minoritar, ca urmare a divizării adversarilor săi.

Caracteristici ale sistemul electoral (scrutinul) majoritar în Republica Moldova. În dreptul electoral al Republicii Moldova sunt cunoscute doua forme principale ale sistemelor electorale: sistemul electoral majoritar și sistemul reprezentării proporționale.

Sistemul majoritar se împarte în: sistemul majoritar relativ și sistemul majoritar absolut.

Sistemul majoritar relativ este cel mai simplu, deoarece este desemnat candidatul care a obținut cele mai multe voturi.

Sistemul majoritar absolut: este ales candidatul care a obținut din primul tur 50% + 1 din alegători, dacă nu s-a ales candidatul se organizează al doilea tur de scrutin dintre primii doi candidați.

Sistemele electorale cu reprezentare proporțională. Potrivit acestui sistem, mandatele parlamentare se împart candidaților proporțional cu voturile obținute în alegeri, astfel încât exista un raport direct proporțional între mandatele parlamentare obținute de fiecare partid politic în parte și voturile pe care electoratul le-a dat acestor partide. Reprezentarea proporțională implică, cel mai adesea, folosirea listelor de candidați. În cadrul acestui sistem atribuirea mandatelor se face proporțional cu numărul de voturi obținute de către partidele care participă la alegeri. De aceea problema cea mai importantă a reprezentării proporționale rezida în modul de atribuire a mandatelor. Sistemele electorale cu reprezentare proporțională prezintă 3 forme distincte de organizare: Sisteme cu reprezentare proporțională pe liste de partid, sisteme cu reprezentarea proporțională a formei mixte de membru proporțional și sisteme de reprezentare proporțională cu vot unic transferabil.

Sistemele cu reprezentare proporțională pe liste de partid sunt caracteristice Europei de Vest și Europei Centrale și de Est. Alegătorii votează una din listele propuse de partide în circumscripții plurinomiale, iar locurile se atribuie în funcție de procentele obținute. Redistribuirea resturilor se face prin metoda *d'Hont*. Distorsionare există și în cazul acestui sistem de vot și ea este dată de existența pragului de vot, implicit sau explicit (prin legislație).

Sistemele cu reprezentarea proporțională a formei mixte de membru proporțional este așa cum îi spune chiar denumirea o formă mixtă care combină listele de partid cu elemente ale sistemul majoritar. Fiecare alegător are la dispoziție 2 voturi: unul se acordă unei liste din cele propuse de partide și celălalt se acordă unui candidat la fel ca în sistemul majoritar. Resturile se atribuie după liste. Sistemul se poate întâlni în Germania unde 50% din candidați se aleg pe liste și 50% în circumscripții uninominale, sau în Italia unde $\frac{3}{4}$ se aleg prin metoda pluralității și $\frac{1}{4}$ pe liste.

Sistemele de reprezentare proporțională cu vot unic transferabil este un sistem întâlnit în Irlanda și Malta. Alegătorii au în față liste propuse de partide. Ei aleg lista partidului care le reprezintă opțiunile și apoi, ordonează candidații din lista respectivă [4].

Sistem electoral (scrutinul) al reprezentării proporționale în Republica Moldova. Sistemul reprezentării proporționale este cea mai democratică metodă de determinare a rezultatelor alegerilor. Acest sistem electoral asigură reprezentarea relativă și a partidelor mici. În practica sunt cunoscute mai multe sisteme de reprezentare proporțională: sistemul cântului rectificat, sistemul numărului unic, sistemul Hondt, s.a. În RM în urma alegerilor parlamentare se aplică sistemul reprezentării proporționale în urma rezultatelor alegerilor.

Cu referire la Republica Moldova sistemul proporțional, actualmente anulat, era mai confortabil pentru organizarea alegerilor pe teritoriul Transnistriei și antrenarea în actul electoral a cetățenilor moldoveni din diaspora. Urmează de văzut cât de echilibrată va fi formula 3+2 (Diaspora +Transnistria) din punctul de vedere al echilibrului dintre reprezentarea numărului impunător al persoanelor care locuiesc în străinătate și faptului ca acestea nu au a se confrunța zilnic cu rezultatul votului (spre deosebire de persoanele care locuiesc în țară).

Concluzie

Analiza comparativă a sistemului electoral al reprezentării proporționale și a celui majoritar, în contextul specific al Republicii Moldova, evidențiază modul în care fiecare sistem influențează configurația politică și reprezentativitatea democratică la nivel național. Sistemul proporțional, caracterizat prin alocarea mandatelor pe baza procentelor de voturi obținute de partide, favorizează pluralismul și asigură o reprezentare mai echitabilă a spectrului politic larg în parlament. Acesta stimulează participarea partidelor mai mici și a minorităților, contribuind astfel la o diversitate mai mare în cadrul procesului decizional.

Pe de altă parte, sistemul majoritar, în care câștigătorul ia totul în circumscripțiile uninominale, tinde să simplifice peisajul politic, favorizând formarea guvernelor stabile și ușurând implementarea agendelor politice. Cu toate acestea, acest sistem poate duce la subreprezentarea anumitor grupuri sau interese și la polarizarea politică, având potențialul de a marginaliza voci importante din societate.

În contextul Republicii Moldova, tranziția și adaptarea între aceste sisteme au reflectat căutarea unui echilibru între stabilitatea politică și reprezentativitate. Deși sistemul proporțional oferă o imagine mai fidelă a voinței electoratului, provocările legate de fragmentarea politică au impus reconsiderări ale modelelor electorale. Confruntată cu necesitatea de a consolida atât participarea democratică, cât și capacitatea de guvernare, Republica Moldova continuă să exploreze ajustări ale cadrului său electoral pentru a răspunde cel mai bine nevoilor și aspirațiilor societății sale.

Alegerea sistemului electoral în Republica Moldova trebuie să fie ghidată de o analiză riguroasă a impactului social și politic, luând în considerare specificul național și aspirațiile democratice. Echilibrul între stabilitate și pluralism, esențial pentru consolidarea democrației, rămâne un obiectiv central în evoluția procesului electoral moldovenesc.

Bibliografie

1. ARSENI, A.; IVANOV, V.; SUHOLTCO, L. *Dreptul constituțional comparat*, Chișinău, 2003.
2. BARBU, CLAUDIU. *Sisteme electorale*, București, Editura „Universul Juridic”, 2010.
3. GUCEAC, ION. *Curs elementar de drept constituțional*, vol. 2, Chișinău, 2004.
5. IOAN, ALEXANDRU, *Administrația Publică. Teorii. Realități. Perspective*, București, Lumina Lex, 1999.
6. NICOLENCO, ANDREI. *Sistemul electoral mixt sau miza anului electoral în Republica Moldova*. Poate fi accesat la următorul link: www.platzforma.md/arhive/1255, accesat la 20 februarie 2024;
7. POPESCU, TEODOR. *Chișinău, Politologie. F.E.-P. „Tipografia Centrală”*, 2007.
8. https://ro.wikipedia.org/wiki/Sistem_de_vot, accesat la 20 februarie 2024.